

Frumvarp til laga

um breytingu á lögum um fjármálafyrirtæki, nr. 161/2002.

Flm.: Ögmundur Jónasson, Jón Bjarnason.

1. gr.

Við 4. gr. laganna bætist ný málsgrein sem orðast svo:
Fjármálafyrirtæki getur einungis fengið eina tegund starfsleyfis skv. 1. mgr.

2. gr.

1. másl. 2. mgr. 21. gr. laganna orðast svo: Auk þjónustu skv. 20. gr. er viðskiptabönkum, sparisjóðum og lánaþyrirtækjum heimilt að stunda hliðarstarfsemi, enda sé hún í eðlilegu framhaldi af fjármálaþjónustu fyrirtækisins í þágu viðskiptaaðila sinna og samrýmist reglum sem viðskiptaráðherra setur þar um að fengnum tillögum Fjármálaeftirlitsins.

3. gr.

22. gr. laganna orðast svo:

Viðskiptabönkum og sparisjóðum er því aðeins heimilt að stunda aðra starfsemi en þá sem um getur í þessum kafla að hún sé tímabundin og í þeim tilgangi að ljúka viðskiptum.

Lánaþyrirtækjum er því aðeins heimilt að stunda aðra starfsemi en þá sem um getur í þessum kafla að hún sé tímabundin og í þeim tilgangi að ljúka viðskiptum eða til að endurskipuleggja starfsemi viðskiptaaðila. Tilkynning hér að lútandi skal send Fjármálaeftirlitinu.

Viðskiptabönkum, sparisjóðum og lánaþyrirtækjum er heimilt að yfirtaka eignir til að tryggja fullnustu kröfu. Eignirnar skulu seldar jafnskjótt og hagkvæmt er.

Ef viðskiptabankar, sparisjóðir eða lánaþyrirtæki stunda aðra starfsemi en þá sem um getur í þessum kafla, sbr. 1. og 2. mgr., eða yfirtaka eignir, sbr. 3. mgr., er þeim skylt að tryggja að aðkoma þeirra að viðkomandi rekstri eða eignaumsýslu skekki ekki samkeppni á viðkomandi sviði.

4. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Greinargerð.

Þetta frumvarp var áður lagt fram á 130. löggjafarþingi en náði þá ekki fram að ganga og er því endurflutt. Svo hafa mál reyndar skipast í íslensku fjármálalífi að nú er brýnna en nokkru sinni að lögfesta þær breytingar á lagaumhverfi íslenskra fjármálafyrirtækja sem þetta frumvarp gerir ráð fyrir.

Með frumvarpinu er lagt til að þrengri skorður verði settar svokallaðri hliðarstarfsemi viðskiptabanka, sparisjóða og lánaþyrirtækja, sbr. 21. gr. laganna.

Veigamesta breyting frumvarpsins felst þó í því að takmarka starfsheimildir viðskiptabanka og sparisjóða með þeim hætti að þeim verði óheimilt að kaupa verðbréf eða hlutabréf

í fyrirtækjum í því skyni að endurskipuleggja starfsemi viðskiptaaðila, sameina hana annarri starfsemi, skrá viðkomandi verðbréf og selja þau almenningi. Slík starfsemi hefur verið flokkuð sem fjárfestingarbankastarfsemi og gerir frumvarpið ráð fyrir því að einungis lána-fyrirtækjum eins og þau eru skilgreind í lögnum verði heimil slík starfsemi. Með þessu er framkallaður skýr aðskilnaður milli viðskiptabanka- og fjárfestingarbankastarfsemi. Þá er í frumvarpinu lögð sú skylda á herðar fjármálafyrirtækja sem stunda tímabundið aðra starfsemi skv. 22. gr. að tryggja að aðkoma þeirra skekki ekki samkeppni á viðkomandi sviði. Í þessu felst t.d. að banka yrði með öllu óheimilt að fjármagna taprekstur fyrirtækis á samkeppnis-markaði og gera því kleift að keppa með ósanngjörnum hætti við samkeppnisaðila með undir-boðum eða öðrum slíkum aðferðum í skjóli hins öfluga fjármálalega bakhjarls.

Þótt ekki sé beinlínis gert ráð fyrir því í lögnum að fyrirtæki hafi fleiri en eitt starfsleyfi er að því er virðist heldur ekkert sem bannar það. Af þeim sökum er lagt til í 1. gr. frumvarps-ins að kveðið verði skýrt á um það í lögnum að fjármálafyrirtæki geti einungis starfað á grundvelli einnar tegundar af starfsleyfi á hverjum tíma. Þetta er nauðsynlegt til að koma í veg fyrir að sama fjármálafyrirtækið fái starfsleyfi bæði sem viðskiptabanki og lána-fyrirtæki og haldi þar með óbreyttum starfsheimildum.

Íslenskir viðskiptabankar hafa gerst mjög umsvifamiklir fjárfestar í atvinnufyrirtækjum og á fjármálamarkaði bæði hér á landi og víðs vegar um heim. Margt er óljóst um hve traustar þessar fjárfestingar eru. Hitt er deginum ljósara að komist bankarnir í þrot sem fjárfestingar-sjóðir er sá hluti starfsemi þeirra sem snýr að almennum lánaviðskiptum við einstaklinga og fyrirtæki jafnframt hruninn. Við slíkar aðstæður hefur samfélagið þurft að hlaupa undir bagga (sbr. bankakreppur í Kanada, á Norðurlöndum og víðar á tíunda áratug síðustu aldar) og má þegar heyra slíkar óskir úr heimi fjármálanna varðandi íslensku bankana. Ótækt er að brask á fjármálamörkuðum sé á ábyrgð skattgreiðenda þótt hitt sé víst að hrun viðskiptabanka komi öllu samfélaginu í koll. Af þessum sökum er meðal annars nauðsynlegt að aðgreina með skýr-um og afgerandi hætti fjárfestingarstarfsemi og almenn lánaviðskipti.

Á undanförunum missirum hefur komið í ljós að sá lagarammi og þær takmarkanir sem fjár-málafyrirtækjum eru settar duga engan veginn til að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra. Raddir eru uppi um að svokallaðir „kínamúrar“ innan fjármálafyrirtækja haldi ekki og þar með efasemdir um að hagsmunum allra viðskiptavina sé gert jafnhátt undir höfði. Það er hverju fjármálafyrirtæki afar mikilvægt að forðast hvers konar hagsmunaárekstra. Í þessu sambandi er til að mynda augljóst að fjármálafyrirtæki getur enn síður en ella þjónað tveimur samkeppnisfyrirtækjum með trúverðugum hætti ef bankinn er stór eigandi í öðru þeirra. Svip-að má segja um þær aðstæður sem koma upp ef fjármálafyrirtæki er annars vegar viðskipta-banki fyrirtækis en hins vegar að versla með eignarhluti í sama fyrirtæki fyrir eigin reikning. Á undanförunum missirum hafa fjármálafyrirtæki gerst umsvifamikil í kaupum og sölu á fyrir-tækjum og beinir gerendur í ýmiss konar sviptingum þar sem tekist er á um hagnaðarvonir, völd og áhrif í viðskiptalífinu. Það er skoðun flutningsmanna að þessi mál séu komin úr böndunum og að óhjákvæmilegt sé að setja umsvifum fjármálafyrirtækjanna ákveðnari skorð-ur í þessum efnum en núgildandi lög gera ráð fyrir og eins og þau hafa verið túlkuð og fram-kvæmd. Við kringumstæður sem þessar er það skylda löggjafans að skerast í leikinn til að vernda hagsmuni almennra viðskiptavina bankanna og til að takmarka líkur á því að hags-munaárekstrar verði.